

dély délkeleti sarkát ágazzák be“ a népiskolák s az olyan ipariskoláknak, a melynek Kolozsvárt vannak, növendékei füleiben és szájokban epigrammatikus dolgok lehetnek; továbbá a hegyek magasságának lábalkbani mérése oly ismeretek bírását teszi szükségessé, melyekkel az irt tanintézetek növendékei nem rendelkezhetnek.

Minden esetre az oktatás és iskolák barátai köszönettel tartoznak Kiss Sándornak ez ajándékért, melyből hazánkat nemcsak az iskolás növendékekkel lehet igen jól megismertetni, hanem mint olvasmányból kevesebb tudományos kultúrával bíró népünk magára is megismerheti; különösen miután az eddigi földrajzi tanítás mellett, azokat a szükséges dolgokat, a mik e könyvecskébe igen jól elé vannak adva, éppen nem tanulta.

H a g y a t é k o m f i a i m n a k című mű kerül ki a napokban sajtó alól. Irta Vertán Endre volt országgyűlési képviselő (mh. 1879.) A mint az előfizetési felhívás mondja „e mű az életbölcse ség, az erkölcs magasztos elveit foglalja magában, vonzó alakban előadva; lélekből merítve, hogy lélekhez hasson“. „Vertán azon ritka egyének sorába tartozik, kik az ember tiszta erkölcsé, nemes erényei és helyes cselekedetei fölött sokat gondolkodtak. Könyve elmélkedésre indít, vigasztal, fölemel, erősít, határozottá tesz s a bölcse ség igéivel boldogító hatást gyakorol lelkünkre“. A családok, az érett ifjuság, az iskolai és népkönyvtáraknak a közölt mutatóvány után melegen ajánljuk e munkát. Ára füzve 1 frt., diszpéld. 2 frt. Gyűjtőknek 10 péld. után 1 példány. A mű megjelenik Aradon György ö s s i R u d o l f, az „Általános tanügyi közlöny“ szerkesztője és Millig József kiadásában. A tiszta jövedelem az Aradon felállítandó Szeretetházra fordítatik.

Magyar Prot. egyh és isk. Figyelő — decz. száma megjelent a következő érdekes tartalommal: I. A ker. vallás és bölcse sézet. Dr. Heiszler József. II. Az emberiség ősvallása Láng Adolf. III. Dicséret. Medgyes Lajos. IV. Énekszerzők életrajza. Kálmán Farkas. V. Úti emlékek. Láng Adolf. VI. Külföldi tapasztalatok. Fánicsk János. Történeti adatok. külföld, könyv és lapszemle. Aranykönyv. Előfizetési felhívás a következő évfolyamra: félévre, folytatás, feltétele alatt 2 frt. egész évre 4. frt. mely összegek Czolder Márt on kiadó szerkesztőhöz küldendők (Felsőbánya. Szatmármegye.)

KÜLÖNFÉLÉK.

A magyar protestans egyh. történelem megírása érdekében örvendetes mozgalom indított meg a prot. egylet által, mely egyik központi választmányi ülésében elhatározta, hogy közelebből munkássága minden erejét a magyar prot. egyh. tört. irodalom terére fogja fordítani. A czélt eszközlendő Lónyai Menyhért gróf elnöklété alatt egy öt tagu bizottságot küldött ki: Fördös L., Szilágyi S., Molnár A. és Kovács Albert személyében, mely mult hó 9-én tartott ülésében, tekintve, hogy az említett téreü eddig alig történt valami figyelemre méltó, az egész magyar prot. egyh. történetet felölelő alkotás, és hogy a munka egyes ember erejét felülmúlja, abban állapodott meg: hogy egyes monographiák

megírására szólítja fel a prot. vallású történészeket; és a követendő terv megállapítására egy szélesebb körű enquette-t hív össze. Ez enquette nov. 24-én Lónyai M. gróf elnöklete alatt a prot. egylet felhívását örömmel fogadta és egyes tagjai szívesen jelentették ki készségüket monographiák írására. Azonban az értekezlet e mellett elfogadta Révész Imre nyomtatásban beküldött javaslatában foglalt következő indítványt: 1. Állítsassék egy teljesen önálló magyar protestans egyh. történelmi társulat. 2. Készítsessék egy elméleti s gyakorlati bevezető s útmutató, főleg a kezdő történelmi munkások számára. 3. Kezdessék meg a tüzetes munka az egyh. kerületek jegyzőkönyveiből s más forrásokból regesták készítésével. Ez indítvány kivitelére Révész Imre, Haan Lajos, Fabritius, Kovács Ödön, Jakab Elek, Lugossy József, Szilágyi István és Szilágyi Sándor urakból egy bizottság neveztetett ki s így rövid időn a Magyar prot. egyh. tört. irod. társaság megalakultát lesz szerencsénk üdvözölni.

Az erd. ev. ref. egyházkerület ez évi rendes közgyűlése f. év november első napjaiban tartatott meg. E cyclust nem kiemelkedő fontosságú mozzanatok, de higgadt tárgyalásmód, s a szőnyegen forgó ügyek gyors lebonyolítása jellemzők. Kiemeljük az egyházmegyék új csoportosítása tekintetében megindult üdvös actiot, mely immár megvalósulása küszöbén áll. Administrationalis tekintetek e reformot rég kívánatossá tevék. A Molnár Aladárfele tanügyi tervjavaslat kevés változtatással lön elfogadva, s így a köznevelés ügyében nevezetes lendület várható. Revideálták a hivatalos esküformát is, s kilátásba helyezték egy általános tűzkárbiztosítási szabályzat kidolgozását, szakvélemények meghallgatása alapján. A kamrai javadalmak folyósítása ügyében tett lépések zárt ülésben vétettek tudomásul. Általában constatálható, hogy a szenvedélyes kitérések háttérbe szorításaival mind nagyobb mérséklet kezd tért nyerni. Különbön a jövő évi közgyűlés helyéül Sepsi-Szentgyörgy tüzetett ki.

A protestans missio. A „Journal des missions“ szerint ezen század elején a protestansoknak csak két missioi társulatuk volt, 170 missionariussal. Ezen társulatok 1,250,000 frank évi kiadással 70 iskolát tartottak fenn és a pogányok közül megtérítettek számát 50,000-re becsülték. Ma 70 protestans missioi társulat működik, a melyek 2500 missionariust és 23,000 benszülött vallástanítót foglalkoztatnak; évenként 30 millió frtot költenek 12,000 iskolát tartanak és a megtérítettek számát 2 millióra teszik.

A protestantismus a két nagy katolikus országban, u. m. Francia és Olaszthonban nagy hódításokat kezd tenni. Ugyanis az újabb tudósítások szerint Páris különböző részében 24 prot. missio alakult; némely faluk pedig egészen protestánsok. Olaszthonban szintén számos katolikus egyház lett protestánsná.

Az első protestans templom Tiroiban f. év nov. 2-án nyitattott meg Innsbruckban.

Ritka keresztelő. Tudva van, hogy a quäkerek a többi sacramentum mellett a keresztiséget sem gyakorolják. Közlebbről egy quäkernő Miss Mary Travis Yorkskireben megkeresztelkedett. E ke-

resztelő annyival ritkább, mert a Miss 100-ik évét töltötte be kevéssel a keresztelkedés után.

Kossuth Lajos nagy hazánkfiának, a „Christian Life“ octoberi száma a következő jellemző mondását közölte: Kossuth valóban helyesen mondja, hogy „kereszténység van, de még nincs keresztény nemzet“.

Egy olasz bölcseész és államférfi az unitarismusról. Bracciforti, milanoi tanár a Christian Life szerkesztőjének (nov. 15.—75.) ezeket írja:

„Signor Revenzio Mamiani, ki ma Olaszország legnagyobb bölcsesze, s nem régen közoktatási minister, ép most adott közre egy könyvet Milanóban a „Jövő vallása“ czim alatt, melyben magát unitáriusnak declarálja. Az unitárius hitvallásról beszélve könyve VI-ik fejezetében a 485. lapon azt mondja, hogy ez az a tan, melyet könyvében lényegében védelmez“

Kelemen Benőről a Londonban megjelenő „Christian Life“ czimű lap folyó évi novemberi egyik számában egy külön cikket közöl, melyben az angol közönséggel néhány jellemző vonásban ismerteti a szucsági „derék unitárius öreg úri embert, a minden unitárius ügy áldozó barátját“.

Collyer Róbert chicagói unitárius lelkész és az egyesült államok első rendű egyházi szónoka Nev-Yorkba hivatott meg s sept. 27-én köszöntött be új állomására a Messiásról nevezett templomban. ... Az egyesült államok összes unitáriusai valamint chicagói régebbi hallgatói örömmel fogadják e változást, mert itt nagyobb tér nyílt a nagy szónoknak.

Gyászhirek: 1.) Dr. Berde Áron, az unitárius vallásközönség egyik főgondnoka, egyetemi tanár, magyar akad. tag, és neje Szarvadi Károlina, f. évi dec. 1-én elvesztették forrón szerzett fiokot Berde Jenőt 27 éves korában. Már több év óta szenvedett tüdőgümő kórbán a derék ifju. Halála a szülői sziveket erősen megrázta. Egy szép tehetségű nemes ifju lélek hunyt el benne, ki előnyös tulajdonaival példás szorgalmat egyesített. A gymnasiumi tanfolyamot végezve 3 éven át a helyb. egyetemen tanult tanári pályára készülvén. Az utóbbi pár év alatt a sorvasztó betegség egészen elvonta tanulmányaitól, a melyből sem a szülői szeretet odaadó gyöngéd ápolása, sem a tudomány erőfeszítése nem tudá felgyógyítani. Ravatalánál főt. Ferencz J. püspök úr mondott megható imát. Szívünk szerint osztozunk a fájdalom-sujtott szülők, az egyetlen testvér Béla, kolozsmegyei főispáni titkár, a nagyanya özv. Balogh Juliánna, Székely János, kir. főmérnök, neje Szarvady Zsuzsánna, s gyermekeik: Gyula, keresk. min. fogalmazó és Ilona, Berde Mózes egyh. tanácsos és gondnok, Szarvady Károly és Márkós Ferencz radnóthi gazdaszt és neje bánatában. Béke poraira!

2.) Barabás Sándor egyházi tanácsos és felső fejrőköri felügyelő gondnokot érzékeny csapás érte kedves neje Fodor Rozália halálával. Temetése nov. 20-án ment végbe Bölönben nagy részvétel mellett. Szeretetre méltó kedves nő volt. T. hitrokunknak és egyetlen fiának Sándornak és a többi roknoknak, a veszteség fölötti fájdalomukban az ég vigasztalását kérjük. Nyugodjék csöndesen!

In memoriam.*)

Jó föld-anya, vedd vissza gyermeked,
 Öleld szeretve karjaid közé.
 Bűn s szenvedés többé már nem övé,
 Mely búval tölt be hosszú életet.
 Örök békére tisztán szállt alá.
 Hisz zsenge éltét minden perczenet,
 Ártatlan játék s könyv közt osztva meg,
 Imádat képévé magasztalá.
 Ah hányan bútól, gondtól törve át
 Irigylük kedves gyermek sorsodat,
 Látni a fényes hajnal mint hasad,
 S nem érzeni dél s est hevét, fagyát,
 Tudván az aggkor mit hoz majd reánk,
 Emléked könnyel miért is áztatnánk?

T. olvasóinknak és munkatársainknak nem tehetjük, hogy legmelegebb köszönetet ne mondjunk ez évi utolsó füzetünk szétküldésekor azon pártfogásért, melyben folyóiratunkat a lefolyt esztendőben részeltetni szivesek voltak. És a midőn most mindnyájuknak örömteljes boldog új évet kívánunk, egyszersmind tisztelettel kérjük, hogy pártfogásukkal továbbra is megajándékozni s azon ügyben, mely nemcsak a mi ügyünk hanem mindnyájunknak ügye, a jövőben is velünk lenni sziveskedjenek.

T. paptársainkat és más barátainkat rendkívül olcsó folyóiratunknak minél szélesebb körben terjesztésére szeretettel felkérjük.

ARANY - KÖNYV.

A székely-kereszturi unitár. ekklezsia, kicsiny templomát, egy s más okok mellett, főképen Dávid Ferencz első unitár. püspök halálának háromszázados évfordulati emlékünnepele itt tartása alkalmából, megnagyobbítani szándékozván, nemes szándékában, a következő kegyes adományokkal támogatott:

a.) Mlgs. és főtiszt. Ferencz József unitár püspök és kir. tanácsos megleghangu felhívására és közvetítése mellett adakoztak: Sepsi-Miklósvárkörből 35 frt. 60 kr. Abrudbányáról 11 frt. Verespatakról 5 frt. 89 kr. Udvarhelykörből 40 frt. Kolosvári ekklezsia 10 frt. Ugyancsak a püspök úr közvetítése által küldetett 151 frt.

253 frt. 49 kr.

b.) Mlts. és főtiszt. Ferencz József püspök úr felhívására küldöttek, Ravai ekkla 5 frt. Gagyi ekkla 1 frt. 16 kr. Firtos-Váralyai ekkla 1 frt. 80 kr. Pipei ekkla 1 frt. 20 kr. Enlaki ekkla 2 frt. H. Keményfalvi ekkla 14 és 1/2 véka méz értéke 4 frt. 35 kr. Martonosból: Pálfi Sándor 1 frt. Vítális Mihály lelkész 50 kr. Máté József tanító 25 kr. Gáspár József gondnok 20 kr. Gáspár Zsigmond 20 kr. Házanként gyűjtött gabonából 80 kr. Maroskörből: özv. Tolnai Jánosné Szentiványi Zsuzsa 4 frt. Nyárad-Gálfalvi ekkla 1 frt. 16 kr. Káli ekkla 2 frt.

25 frt. 62 kr.

*) E megkapó elegikus hangú költeményt Fretwell János kedves barátunk írta szeretett fiának, Frigyesnek halálára, a ki sz. 1864. mh. 1879.